

ONDERZOEK NAAR VRAAGGESTUURD LEREN

'HEBBEN BOMSENEN?'

Kinderen uitdagen om vragen te stellen die ze daarna zelf gaan onderzoeken. Dat wil Pabo-docent en onderzoeker Harry Stokhof. Hij onderzoekt samen met HAN-studenten hoe je leerlingen de beste vragen kunt ontlokken en maakt daar volgende week een kans mee op een Europese prijs.

Tekst: Renée Jenniskens | Foto's: TakeTwo

Het is herfst op jenaplanschool de Lanteerne in Nijmegen. In alle hoeken van de aula, pardon, het Leerplein, zijn kinderen bezig. In een hoekje kleien kinderen egeltes aan de hand van foto's op een iPad. Iets verderop bekijkt een jongen een steen door een microscoop. In de aangrenzende 'Uitvinderij' vuurt een vader-kinderen aan om boompjes uit multiplex te maken. Daar komen we Joris (11) tegen. Hij plakt een miniatuur-catanaman in elkaar en zoekt uit hoe die het snelst kan varen. Kiki (6) legt met langwerpige plankjes kolossale boombladen op de grond. Zij was ook wel graag in de keuken geweest, want dan heb je extra eten. Vandaag pannenkoeken, zo te ruiken.

VRAGEN

Anderhalf uur per week werken de kinderen in het Leerplein, naast al hun andere lessen. Ze hebben niet zomaar een opdracht, ze werken aan hun leervraag die ze in een voorbereidende les geformuleerd hebben.

Het thema is herfst en daar ging het in de les ook steeds over, met vragen als: hoe zijn blaadjes eigenlijk opgebouwd? Waarom worden ze oranje? Dat bracht de vijfjarige Hilde tot de vraag: 'Hebben bomen hersenen? Dat gaat hij vandaag onderzoeken.'

Op het Leerplein zijn in totaal een stuk of vijftig kinderen bezig in verschillende 'ateliers'.

Niet alleen in de 'Uitvinderij', maar ook in een hoekje met iPads en in een bibliotheekachtige setting.

MINDMAPPEN

Stagiaire Jasmijn van Benthum, vierdejaars van de academische lerarenopleiding, de ALPO, is een van de begeleiders.

Ze vertelt hoe de kinderen tot hun leervragen komen. Het belangrijkste gereedschap daarbij is de mindmap, die eruit ziet als een boom met takken. Eerst maken de leerkrachten een expertmindmap met daarin in ieder geval de kernleerdoelen, met wat de kinderen na afloop zeker moeten weten. Stagiairs hebben inbreng. Toen het thema middeleeuwen was, stelde Jasmijn een subhoofdstuk voor:

Het onderwerp in regionale context.

Zo kwamen ook het Valkhof, de Gebroeders van Limburg en Mariken van Nimwegen in de leerstof terecht

'Je moet jezelf ook vragen stellen. Als je nieuwsgierige kinderen wilt, dan moet je dat zelf ook zijn'

VOORKENNIS PRIKKELEN

Daarna komen de kinderen aan de beurt. In de klas wordt met de leerlingen voorkennis in kaart gebracht. Alles wat de kinderen noemen, wordt verzameld en geclusterd. Zo komt er een klassemindmap van alle aanwezige kennis tot stand. Daarna kijkt de klas op het digiboord

waar veel kennis zit op de mindmap en waar weinig. In het geval van de middeleeuwen bijvoorbeeld bleken de kinderen veel te

weten over het dagelijks leven, maar weinig over de gezondheid. Jasmijn prikkelde vervolgens de voorkennis met extra informatie over verschillende subonderwerpen. Tenslotte kwam er een vragenbrainstorm. Zo komen de leervragen tot stand die de kinderen op het leerplein gaan onderzoeken.

ONDERZOEKEN

Toen stagiaire Jasmijn aan haar groep verleidde dat de klas met het project herfst aan de slag ging en vroeg of ze wisten wat de kinderen komend leerplein wilden uitzoeken, kwam Hilde met de vraag of bomen hersenen hebben. Jasmijn: 'Mijn mentor zei toen: "Oké, dat gaan we onderzoeken."

Wat heb je daar voor nodig? Zullen we een kind uit de bovenbouw vragen of die je komt helpen?'

'Ik denk dat het komt om dat kinderen geprikkeld worden om vragen te stellen en dat je als leerkracht daar oprecht in meegaat. Natuurlijk werken we met kleuters vaak nog aanbodgestuurd.

En veel kinderen doen elkaar na. Daarom worden er nu ook zoveel bomen geknutseld.'

VERSCHILLEN

Zijn er eigenlijk ook kinderen voor wie dit niet werkt? 'Dat heb ik nog niet ervaren, maar er zijn veel verschillen tussen kinderen. Voor kinderen met bijvoorbeeld concentratie- of aandachtsproblemen kan zo'n prikkelrijke omgeving wel lastig zijn, maar voor hen is er het stilteparadijs.'

Wat Jasmijn wel opvalt: 'Kinderen willen heel graag iets doen. Dus niet de vraag maar de bijbehorende activiteit. Ze willen bijvoorbeeld graag kleding maken. Doevragen dus. Het is lastig om de vragen op een hoger niveau te krijgen, bijvoorbeeld: hoe anders is middeleeuwse kleding dan die van nu?' Dat is precies het onderwerp van het onderzoek van Harry Stokhof.

MINDMAPPEN

Harry Stokhof heeft na een studie Geschiedenis ook de pabo gedaan en in het basisonderwijs gewerkt. Daarervaarde hij dat de lessen uit de methode voor wereldoriëntatie de leerlingen niet aanspreken. Toen hij op de HAN kwam werken, wilde hij onderzoeken hoe je de vragen van kin-

deren begeleidt en wat ze daarvan leren. Hij kwam uit op mindmappen. 'Het is inzichtelijk. Dwaarsverbanden zijn te doorzien en je kunt de hiërarchie en perspectieven op een onderwerp inzichtelijk maken. Hij bedacht ook om met leerkrachten expertmindmaps te maken, om het onderwijs samen voor te bereiden.'

VRAAGGESTUURD LEREN

Om deze ideeën in de praktijk te testen, is Stokhof gaan samenwerken met basisscholen de Esdoorn en de Lanteerne. Leraren en studenten gingen op die scholen aan de slag met vraaggestuurd leren. Samen met hem zoeken zij naar nieuwe oplossingen. Zo is ook de vragenbrainstorm bedacht: een manier om vragen te verzamelen door steeds door te vragen en geen antwoorden geven. Wat bleek? Zo komen er veel betere vragen, van een hoger niveau.

STUDENTEN ONMISBAAR

Harry beschouwt studenten als onderdeel van de leergemeenschap in het onderzoek. Sterker nog: hij kan niet zonder. Komend jaar gaan tweedeejaars van de HAN op de Lanteerne

de vragen van kinderen onderzoeken en meten. Er zijn ook studenten die een belangrijke toevoeging bedenken voor de methode. Zo maakte een student een planbord waarop te zien is waar de kinderen zijn in hun proces.

'Deze methode is geen bijbel, maar een gereed-schapskist'

De methode van vraaggestuurd onderwijs is niet alleen geschikt voor het basisonderwijs, vindt Harry Stokhof. 'Je kunt er op de pabo ook prima leereenheden mee aan elkaar koppelen. Bijvoorbeeld bij de ALPO, waar het soms lijkt alsof studenten de praktijk los zien van de theorie. Deze

methode is geen bijbel, maar een gereed-schapskist. Toch is niet elke school al zo ver. Je moet jezelf ook vragen stellen. Als je nieuwsgierige kinderen wilt, dan moet je dat zelf ook zijn.'

WORTEL

Dat brengt ons weer terug naar het leerplein en dan vooral naar onze kleine hersenonderzoeker. Die heeft inmiddels met zijn helpers uit de bovenbouw filmpjes over bomen bekeken op internet. Hersenen heeft hij nergens kunnen ontdekken. Wel streepjes waar je aan kunt zien hoe oud een boom is en wortels waarmee de boom water uit de grond haalt. Hilde heeft een tekening gemaakt van hoe een boom groeit, die hij aan het einde van het Leerplein aan alle kinderen mag laten zien. Een andere kwestie die je terugziet in tevredenheidsonderzoeken: de roosters. 'We hebben een extra

roostermaker aangesteld, met extra formatie moeten onze roosters stabiel(er) worden.'

NIET MET DE KOP IN HET ZAND

Als een opleiding van de HAN hoge ogen gooit, wordt dit om marketingtechnische redenen uiteraard wereldkundig gemaakt. We keren terug naar Tanja Ledoux om te vragen hoe dat eigenlijk zit met HAN-opleidingen die niet zo goed worden beoordeeld: 'Daar steken wij onze kop niet voor in het zand. Slechte resultaten worden door opleidingen goed bestudeerd en gebruikt als handvat om de situatie te verbeteren. En daarnaast lezen studenten en hun ouders, die onze Open Dagen bezoeken, de Daar zijn we heel eerlijk over', zegt ze overtuigend. 'Al hopen we wel dat de desbetreffende opleiding het volgende jaar beter doet in de lijstjes.'

HARRY STOKHOF GENOMINEERD VOOR INTER-NATIONALE ONDERZOEKS-PRIJS

Docentonderzoeker Harry Stokhof is met zijn onderzoek naar vraaggestuurd leren genomineerd voor de Best Research & Practice Award door EAPRL. Dit internationale onderwijnsnetwerk reikt op 26 november de prijs uit in Lissabon.

Harry Stokhof is docent bij de HAN Pabo en onderzoeker bij het Lectoraat Ontwerpen van Innovatieve Leertrajecten. In zijn promotietraject onderzoekt hij vraaggestuurd leren. Zijn vragen zijn: 'Hoe roep je vragen op die leerlingen uitdagen tot leren?' en 'Hoe verbind je die vragen met onderwijsdoelen?' Stokhof ontwikkelde een structuur voor vraaggestuurd leren. Een grote rol is weggelegd voor mindmapping, waarmee je informatie visueel kunt ordenen.